

Голямото изкуство на Михаил Славов

На 29 октомври 2013 г. пианистът Михаил СЛАВОВ изнесе концерт в „концертна зала БИАД” в София. Изпълни двете книги „Прелюдии” на Дебюси. Двата ТОМА, може би трябва да кажа (съгласно нашите навици, че да звучи по-тежко и изобщо „както трябва”, а не да ползвам буквалния превод от френски, livres). До мен седеше известен наш пианист и преподавател, концертиращ при това. Бе дошъл с ноти в ръката, та всичко – благодарение на това и аз – проследи(хме) нота по нота. (Честно казано, аз не гледах през цялото време – наслаждавах се и на музиката ... :-). Та каза колегата: „Голям майстор е! Друг такъв нямаме!”

Друг такъв нямаме. Да. Казвам го и аз.

Няма да влизам в детайли по изпълнението на Михаил СЛАВОВ. Само ще потвърдя: „Голям майстор!” (Да ме прости колегата и за това заимстване!) Изсвири ги прекрасно, великолепно, „Прелюдиите” на Дебюси. Тези действително трудни пиеси, които не са никак лесна работа за изсвирване, са освен това и... тънка работа! Много! И фина! И богата! Изсвири ги в един неприветлив салон (нищо, че в него още бродели сенките на Спас Джонев, Невена Буюклиева, Андрей Чапразов, Славка Славова..., според старите софиянци, гледали ги там). Салон ухабен, поопушен... На един малък роял, който, освен че е малък, но е и роял, който (не съм го опитвал, от яд, но го чувам – а и знам и от насаме направени коментари на колеги, които са изнасяли концерти на него) не става за нищо сериозно, ако говорим искрено и сериозно, освен за семейни и домашни тържества с участие най-много на музиканти любители. С един глух звук, гъгнив...

(Веднага: не мога да не кажа – благодарност голяма към д-р хон. кауза Камен Кенов, предоставил този роял, както и към проф. д-р Атанас Куртев, осигурил и финансово, доколкото знам не от него, транспорта и оптимизирането на този роял, респ. възможността в тази зала да се случват такива концерти. Макар и на такъв роял. Защото не е по силите на един български професор да осигури зала с висок клас роял. При толкова много бизнес центрове, молове, други магазини, дворци, вили, яхти, джипове, лимузини и пр. през изминалия вече ЧЕТВЪРТ ВЕК, в паралел – нито един нов концертен Steinway & Sons или C. Bechstein, ако не греша, е УЖАСЯВАЩА КУЛТУРАЛНО равносметка за зоната и времето, в които сме. Споделям личното си мнение, не го налагам никому, а и то не отразява становището на никоя институция.)

Сещам се, че Святослав Рихтер казваше някъде, че не било въпрос какъв е роялт или пианото, на което (ти се налага да) свириш, като ходел да концертира из СССР. Проблемът бил да преодолееш това пиано и оттам нататък – да свириш хубаво! Милият Рихтер! И милият Милчо СЛАВОВ! И той го преодоля това „пиано”, разбира се. (Глухият гъгнив звук си остана, естествено.) Но (почти) забравих звука и изпитах огромна наслада да чуя Дебюси по този начин изпълнен, и то в България, в София... При почти пълна липса, как да го кажа, на – сериозен, реален, истински (в минимална степен при това) – пазар. (И не само тази липса. Пианизмът на Михаил СЛАВОВ е... въпреки амбианса. А не „благодарение на”. Дали е чувал около себе си Михаил СЛАВОВ подобно изпълнение на Дебюси? Не знам. Или някой му е одобрил проект за този концерт. И не само (би му?) одобрил, но и подканил да депонира. Отново за кой ли път се сещам за казаното от Цочо Бояджиев: „Всяко духовно постижение в България е плод на индивидуален героичен акт”. ИНДИВИДУАЛЕН ГЕРОИЧЕН.) Наслади ни великолепно изпълнение на един български пианист, който живее в България, пианист и преподавател, който не се продава по света. Нито с

концерти самостоятелни или с оркестър, нито в камерна музика, нито като съпровождащ пианист, нито като репетитор – а би могъл всичко това да направи великолепно! Но „седи” в София. И поднесе на българската публика такъв ПОДАРЪК, този концерт с „Прелюдиите” на Дебюси. Дето седиш и слушаш и, както казват французите, си казваш „с'est pas vrai!”, както всъщност и ние казваме „не е истина!”, толкова е хубаво!

Благодарим на Милчо! (Поне аз. Така, публично.) Подарък, който българското общество (взето в цялост), мисля си, не заслужава. Защото не обезпечават. Защото на такъв пианист в друга страна и време би било обезпечено съвсем прилично съществуване – и инструмент! – за да може той само и единствено да свири, концертира, записва, обучава. Апропо, ако не греша, ученици на Михаил СЛАВОВ от Националното музикално училище в София са взели голям брой различни награди, брой приближаващ числото 100!

Не мога да премълча и това: не знам кой какво е възнамерявал, мислил, правил, но това, което стана (няма да кажа „престъпление”, но стана нещо крайно лошо), че помпозно (или не помпозно) наричаемият „Концертен комплекс България” стана практически недостъпен за българските музиканти. В това число и за този страхотен пианист, Михаил СЛАВОВ – и то страхотен в световен план (напълно сериозно говоря, а не така, „по нашему”, както, знаем, ние често обичаме „световно” да се равним, било то и наужким). Остави голямата зала „България”, но да наемеш малката, камерната зала „България”, да я напълниш докрай при едни смешни за „навън” цени, но за у нас цени такива, щото биха създали психологическа бариера да не си купиш билет и да не отидеш на концерт (особено – семейно), цени от порядъка на 10 лева, да не говорим и по-високи. С тях да напълниш дори и цялата зала, едва ли можеш да излезеш не на печалба, а дори и на „нула”, като сложиш наема на залата, като сложиш едни в минимална степен изработени и разпространени афиши,

както и друга минимална реклама... (Потърсих в Гугъл-а „Михаил, Славов, БИАД, концерт...”. Какво излезе, „Сещаш ли се?”, както казват децата в училище. Нищо. Дори в интернет няма качена информация.) Тогава къде му отива хонорарът? „Ами да не е свирил, бе!” („Бай Ганьо, аз платих бирата.” „Ами имал си пари бол, платил си!” Само че тук не става дума за една бира, а за един цял – при това единият-единствен твой – живот. „Имал си живот бол, свирил си на пиано!”, ако така перифразирам. В битово-финансов план, особено у нас. Инак, като изкуство, като начин да живееш красиво – стига да си талантлив, но и работлив – прекрасно е!) И така, при тази наемна цена на камерна зала „България”, ако не си допълнително финансиран (и то добре, поне за нашите условия), просто няма смисъл да правиш там концерт. Да, знам, че в света се разчита на такова финансиране, но де го? Особено в случая.

В резултат: свириш половинчато (като инструмент и „амбианс”), в БИАД на въпросния роял, дори да (можеш да) свириш страхотно.

В случая с Михаил СЛАВОВ, би могло до се каже, че този роял му се яви... известен „плюс”, защото въпреки този роял чухме това, което чухме – прекрасни интерпретации на „Прелюдиите” на Дебюси.

Имаше много ученици, имаше много студенти, имаше много млади хора на този концерт, много от тях също с ноти в ръце. Нямахме много... няма да кажа кои (и какви). Както казваше, иронизирайки, покойният Христо Арищиров в подобни случаи: „Те по принцип не ходят на концерти, да не си РАЗВАЛЯТ СТИЛА!”

Михаил СЛАВОВ изсвири „Прелюдиите” на Дебюси с невероятна лекота („сякаш му иде отвътре”, както често казват такива, които представа нямат какво свирене стои зад подобна лекота и „идване отвътре, отръпки”; а че талантът е отвътре, това е безспорно; и отвън не можеш го вкара), без никакво позиране при това! Никъде и нито за момент! Като помислиш: и това е голямо постижение. Но най-малкото, в случая.

Ама имал Михаил СЛАВОВ слабости. Че кой няма? Един – едни, друг – други. Един – повече, друг – по-малко. Хора със слабости – много. Другите, с високите качества – заложби, познания, умения – са „кът”. А тук въпросът е, че има Михаил Славов СИЛНОСТИ страхотни! И то професионални. Там е работата. За това говори този текст и това казва. И го казвам, защото не е честно да го премълча.

Милчо СЛАВОВ го знам от малък. Впечатляващо талантлив си беше. И си остава. Нищо, че не бил свирил на сцена няколко години. Разказвах за този концерт на други пианисти, насаме. „А-а, аз го слушах с инвенциите на Бах, ми то беше вълшебно!” „А да знаеш как свири Бетовен!” каза ми друг. Ето такива, споделени насаме, оценки, които може би няма да се появят от същите хора в публично оповестен техен материал, та дори и устно в по-така голяма компания (затова и не им споменавам имената, на тези колеги, дори и с инициали само). Но в условия насаме, те не си позволяват – поне пред мен – да не признаят какво е било и какво е.

Михаил СЛАВОВ има огромна музикална – и не само музикална, но и обща – култура. И изключително тънка и точна преценка за артист, за изпълнение, за стил, за проблем, за постижение или привидност. И лаконична! Максимално лаконична! С по една-две думи, но достатъчни за ПЪЛНА характеристика.

(Не изказ sophisticated, „high level музикологически”, знаем такива, понякога и напълно откъснати от музикантска действителност и действително музикантско разбиране. Изразен от хора, които всъщност... не са родени за музиканти, затова и никога не са били и не са можели да бъдат музиканти, да те зарадват с музиката и изпълнението си.)

Но да се върна на Милчо. Като например, ще каже: „Абе, горе-долу всичко има, ама дух – няма!” Или: „Някак така, пластмасово й е свиренето!” Искаш ли да си свериш часовника, при максимално точна и лаконична преценка (простете, че се повтарям) – при Милчо СЛАВОВ.

Поговорете с Милчо СЛАВОВ. При това, не са само мои констатации. (Де да бяха само мои! Ама не са. Споделяли сме ги с други колеги, тези оценки за Милчо. Е, колеги най-различни, но аз говоря за някои от тях, които особено високо ценя. При това без да сме се наговаряли, изказваме едни и същи преценки за Милчо, все едно, че „четем по текст”. А сега де!)

Сред фантастичните (не и без спорни моменти, разбира се) изпълнители на „Прелюдиите” на Дебюси бих посочил Алфред Корто, Валтер Гизекинг, Клаудио Арау, Святослав Рихтер, Артуро Бенедетти Микеланджели, Норико Огава, Жан-Ив Тибоде, Пиер-Лоран Емар, Филип Антремон, Паскал Роже, Роберт Шмиц, Кристиан Цимерман, а и Маурицио Полини, ако ще и като studio guide – все записи, много от които имам и малко-много познавам и помня. Та и сравнявам. Сред тях, като интерпретация, спокойно мога да наредя и Михаил СЛАВОВ. (Но не и като запис. Защо? Защото няма кой да му го продуцира, затова. На него, живеещия в София Михаил СЛАВОВ, ще ми простите и това повторение. Свирещ на описания по-горе роял в описаната по-горе зала, почти по Илф и Петров, уви! Само че четвърт век след демонтажа на социализма. Тогава?)

Слушах Милчо, сравнявах на ум с един или друг от споменатите световни майстори. Прилики, разлики – има, но, колкото и да са разнолики в майсторството си, имат основна прилика, обща характеристика – все най-големи майстори са! Всички те, вече без Михаил СЛАВОВ, представители на нации ли да кажа, общества ли, имали шанса да живеят в културално друг свят (ама Милчо не бил от „мира сего”, както ми каза един колега, и прав е; особено у нас, добавям си аз), да се появят на реален пазар, да свирят на хубави инструменти, да запишат на не случайни места, с неслучайна техника и с неслучайни тонрежисьори своите интерпретации. Да имат – обществената ли, да кажа, не знам? – реална, адекватна подкрепа на таланта, труда и постиженията си. Михаил СЛАВОВ няма – не е случил

на – всички тези „слуки”. Дори няма възможност да изсвири, по възшебния начин, по който може да прави това, на един ПРИЛИЧЕН роял, концерта си. Ако ние бяхме ... (на мястото на точките всеки може да сложи каквато или каквито реши думи), Михаил СЛАВОВ щеше да бъде ПОКАНЕН да направи такива концерти в условия, които изкуството му заслужава, и да направи такива записи, чрез които да прослави (нека този трафаретен израз не ви звучи трафаретно, а наистина по същество) себе си, и не само себе си, но и нас, неговия „амбианс”, неговите сънародници. Ние обаче, сънародниците, „амбиансът” му, не правим нищо за това. Поне доколкото не знам да е обратното.

Нито идея за укор към организаторите на коментирания концерт! (В много по-общ план говоря.) Напротив – на тях благодарност, че поне те поканиха Михаил СЛАВОВ да изнесе този концерт и да ни одари с това преживяване.

Да не говорим, че за това си изпълнение на „Прелюдиите” на Дебюси, Михаил СЛАВОВ трябва да получи не „Кристална лира”, а диамантена поне. Подплатена и с паричен еквивалент (както би било другаде). „Да не то государство!”

И накрая: не случайно забавих написването на отзива си. Мислех си, дали ентузиазмът ми нещо не е приповдигнат, „напомпан” (непосредствено след концерта, изживяването), дали няма да „спадне”. Не. Не спада. Не бе – и не е – приповдигнат, ентузиазмът ми и, което е по-важно, преценката ми. Такъв беше този концерт и такъв е пианистът Михаил СЛАВОВ.